

УДК 323.2:355.01

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.50>

Т. Л. Фецул

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-1645-6877>

аспірант кафедри політології і міжнародних відносин

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ЕЛІТ У ВИРОБЛЕННІ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

Постановка проблеми. Війна радикально трансформує політичні процеси, зокрема механізми ухвалення рішень і взаємодії еліт. Потреба в оперативному реагуванні на загрози, мобілізації ресурсів та підтримці суспільного консенсусу зумовлює посилення вертикалі влади та зміни у структурі комунікацій між політичними, військовими та адміністративними елітами. У сучасних умовах російсько-української війни проблема дослідження взаємодії політичних еліт у процесі прийняття рішень набуває стратегічного значення як для теорії політичної науки, так і для практики державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика політичних еліт має глибоке теоретичне підґрунтя у працях класиків елітології (Г. Моска, В. Парето), які трактували еліту як привілейовану меншість, що концентрує владу та визначає стратегічний курс розвитку держави. Подальший розвиток цієї проблематики отримав у концепції мережевих еліт (Д. Марш, Т. Бюрцель, Л. О'Тул, Е. Кляйн), де акцент робиться на взаємодії між політичними, військовими, економічними та інформаційними центрами впливу. У такому підході політична еліта розглядається як сформована група, що прагне досягати спільних цілей через добровільну співпрацю, тоді як відносно стійкі, неієрархічні та взаємозалежні зв'язки між акторами дозволяють їм обмінюватися ресурсами та налагоджувати відносини співробітництва задля реалізації визначених політичних завдань. Сучасні дослідження (М. Baxter, J. Lee, M. Odai, R. Scaramuzzino) акцентують увагу на ролі політичних еліт у трансформаційних процесах та визначенні стратегічних напрямів національного розвитку. Аналіз досліджень вітчизняних науковців (М. Кристиняк, О. Назарчука, С. Щербини, Т. Ляшенко, О. Резніка) засвідчує, що політична еліта України в умовах тривалої російсько-української війни формується як багаторівнева система, де взаємодіють інституційні, економічні та громадські чинники, що визначає її ключову роль у процесі ухвалення політичних рішень на різних рівнях влади.

Проте питання взаємодії окремих елітних сегментів у воєнний час, співвідношення формальних та неформальних механізмів ухвалення

рішень, а також роль громадсько-волонтерської та інтелектуальної еліти у забезпеченні легітимності та суспільної підтримки політики залишаються недостатньо дослідженими, що й визначає наукову новизну та актуальність даної статті.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей взаємодії політичних еліт у процесі вироблення та ухвалення рішень в умовах війни, з акцентом на формальні та неформальні механізми цієї взаємодії, а також на їхній вплив на ефективність, легітимність і результативність політичних рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичні основи аналізу еліт закладені класиками елітарної теорії В. Парето, Г. Моска, згідно якої політична еліта являє собою привілейовану меншість суспільства, наділену специфічними психологічними, професійними та політичними якостями, що дозволяють брати активну участь у розробленні та ухваленні державної політики [3]. Вони не лише виступають центральними суб'єктами формування державної політики, управління суспільством та визначення стратегічних напрямів розвитку країни, а й несуть відповідальність за ухвалені рішення та забезпечення ефективного управління.

Концепт мережевих еліт (Д. Марш, Т. Бюрцель, Л. О'Тул, Е. Кляйн) – акцентує увагу на взаємодії між політичними, військовими, економічними та інформаційними центрами впливу. Де політична еліта розглядається, як сформована група людей, які прагнуть досягати спільної мети через добровільну співпрацю. Де відносно стійкі неієрархічні взаємозалежні відносини, що з'єднують множину акторів, які поділяють спільні інтереси щодо політики та обмінюються ресурсами для досягнення визначеної мети шляхом налагодження відносин співробітництва [1]. Сучасні зарубіжні дослідники (М. Baxter, J. Lee, M. Odai, R. Scaramuzzino) акцентують увагу на тому, що політичні еліти не лише визначають курс національного розвитку а й впливають на трансформаційні процеси [20].

Спираючись на дослідження вітчизняних науковців політична еліта України постає як багаторівнева система, де переплітаються інституційні, економічні й громадські чинники, що забезпечує її впливовість у процесі ухвалення рішень на наці-

ональному та місцевому рівнях. Вона охоплює кілька взаємопов'язаних сегментів, як-от:

вища державна еліта, до якої належать Президент України, Верховна Рада та Кабінет Міністрів, які визначають стратегічні пріоритети внутрішньої й зовнішньої політики, здійснюють оборонне та дипломатичне керівництво й концентрують ключові інструменти влади. У воєнний час політична вага інституту Президента значно зростає завдяки функціям Верховного Головнокомандувача;

парламентсько-партійна еліта, що включає лідерів і впливових представників політичних партій і парламентських фракцій, які формують політичний порядок денний, ухвалюють законодавчі рішення у сфері безпеки та контролюють діяльність уряду. Слід відмітити, що в умовах війни простежується відносна консолідація парламентських сил навколо питань національної безпеки;

регіонально-адміністративна еліта, що охоплює голів обласних та військово-цивільних/військових адміністрацій, а також мерів ключових міст, які відповідають за реалізацію державних рішень на місцях, мобілізацію ресурсів, організацію територіальної оборони та підтримку соціальної стабільності;

економічно-бізнесова еліта, яка попри часткове обмеження впливу в умовах війни, залишається важливим чинником у забезпеченні армії ресурсами та у формуванні політико-економічних рішень;

суспільна еліта (громадські лідери, науковці та експерти, які формують громадську думку і здійснюють контроль над діяльністю влади);

громадсько-волонтерська та інтелектуальна еліта, яка об'єднує лідерів громадських рухів, волонтерських ініціатив і науково-експертні спільноти, що беруть активну участь у виробленні рішень у сфері безпеки, формують суспільну підтримку та зміцнюють морально-психологічний ресурс оборонного потенціалу держави [5; 6; 9; 14; 18].

Окремим сегментом стала *військово-безпекова еліта*, яка наразі представлена керівництвом Збройних Сил України та силових структур (Служби безпеки України, Національної гвардії, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Держспецзв'язку), що виконує функцію ключового суб'єкта у процесі вироблення та реалізації політичних рішень в умовах війни. Її зростаюча роль відображає тенденцію до інтеграції політичних і військових центрів влади у єдину систему стратегічного управління, де взаємодія між політичними та військово-безпековими елітами визначає ефективність оборонної політики та стійкість державного механізму загалом [10].

Укладена структура політичної еліти безпосередньо визначає характер взаємодії між її сегментами у процесі вироблення політичних рішень у період війни. Високий рівень невизначеності та потреба

в швидкому реагуванні зумовлюють формування специфічних механізмів координації між політичною та військово-безпековою елітою, а також залучення економічного й дипломатичного сегментів до єдиної системи управління. Кризовість політичного середовища посилює необхідність узгодженості дій, оперативного обміну інформацією та концентрації ресурсів, що робить взаємодію еліт ключовим чинником ефективності прийняття рішень.

Серед ключових чинників, що визначають процеси вироблення та ухвалення політичних рішень в умовах війни, першочергового значення набувають загрози існуванню та виживанню держави. Вони зумовлюють концентрацію політичної волі й влади та формують пріоритетність оборонних рішень у політичному порядку денному. Важливою умовою є також потреба у стратегічній єдності, яка проявляється у консолідації парламентських сил, зниженні рівня політичної конкуренції та спрямуванні зусиль на збереження внутрішньополітичної стабільності. Вирішальну роль у цій логіці посідає мобілізація матеріальних і людських ресурсів, що реалізується через ухвалення воєнного бюджету, створення спеціальних резервних фондів і запровадження всеосяжної системи мобілізації населення. Паралельно відбувається активізація зовнішньополітичних контактів, яка знаходить вияв у формуванні міжнародних коаліцій на підтримку України, отриманні військово-технічної та фінансової допомоги, а також у посиленні дипломатичної присутності на глобальному рівні. Не менш суттєвим є фактор суспільних очікувань: зростання вимог громадян до прозорості та результативності дій влади стимулює політичні еліти до підвищення рівня підзвітності, відкритості у комунікаціях і демонстрації конкретних результатів. Сукупність цих чинників формує «особливу логіку ухвалення політичних рішень у воєнний час, забезпечуючи безперервність політичного процесу та підтримання стабільності державного управління навіть у надзвичайно кризових умовах». [11, с. 45].

Логіка і механізми ухвалення політичних рішень в умовах війни безпосередньо пов'язані з особливостями правового режиму воєнного стану [12], який стимулював концентрацію влади в руках «вузького кола» політичного керівництва. Ключовими центрами прийняття стратегічних рішень стали Ставка Верховного Головнокомандувача [13] та Рада національної безпеки і оборони України. Саме ці інститути забезпечили інтеграцію політичного та військового управління, створивши механізм оперативного реагування на загрози й координації дій усіх складових сектору безпеки та оборони. Наслідком такого інституційного переформатування стало: підвищення ролі Президента та військового командування в умовах воєнного стану, що зумовило:

формування президентсько-центральної моделі управління. Саме інститут Президента виступає головним центром інтеграції політичних і військових рішень, поєднуючи функції глави держави, Верховного Головнокомандувача та ключового комунікатора з міжнародними партнерами. Така концентрація політичних і військових повноважень забезпечує ефективну координацію дій уряду, парламенту й військового командування, що сприяє оперативності ухвалення рішень, їх узгодженості між різними сегментами еліт та підвищує загальну результативність державного управління у кризових умовах [16];

посилення впливу військового командування на політичні рішення. Класичні підходи К. фон Клаузевіца та С. Гантінгтона розглядають вплив військової еліти на державну політику крізь призму концепції цивільного контролю та моделей цивільно-військових відносин. Вони наголошують на ключовій ролі збереження цивільного контролю над військовими як запобіжника надмірної мілітаризації політики [19].

Водночас український досвід свідчить, що в умовах високої інтенсивності війни баланс цивільно-військових відносин природно зміщується на користь військового командування. Починаючи з 24 лютого 2022 року, роль Збройних Сил України та військового командування різко зросла, сформувавши нову конфігурацію цивільно-військових відносин, у якій військові структури стали ключовими суб'єктами вироблення оборонних і стратегічних рішень. Вироблення стратегічних рішень відбувається з урахуванням оцінок і прогнозів Генерального штабу ЗСУ, чий рекомендації визначають пріоритети політичного порядку денного у сферах національної безпеки, оборонної політики та зовнішньополітичних ініціатив.

Слід зазначити, що посилення ролі військового командування несе ризики деформації демократичної моделі управління, зокрема обмеження публічних дискусій, концентрації влади у вузькому колі осіб та зменшення ролі парламентського контролю. Тому актуальним завданням, на думку Н. Христинченка та М. Ковалів залишається збереження ефективної моделі цивільного демократичного контролю, яка поєднувала б оперативність ухвалення рішень із легітимністю влади та дотриманням принципів демократії [17].

Особливістю процесу вироблення і ухвалення політичних рішень в умовах війни стала практика поєднання конкурентних та кооперативних практик в ухваленні рішень Верховною Радою України, що сприяє зниженню рівня політичної конфліктності, консолідації еліт навколо питань національної безпеки та підвищенню ефективності законодавчого процесу в умовах війни. Конкурентність між політичними силами не зникає, але відходить на другий

план, адже ключовим завданням стає виживання держави. У таких умовах перевагу отримують кооперативні практики, що проявляються у досягненні міжфракційних компромісів, виробленні спільних позицій щодо оборонної політики та мобілізаційних заходів. Така взаємодія формує стійке інституційне середовище, у межах якого забезпечується оперативність ухвалення законів у сфері безпеки й оборони, зокрема воєнного бюджету, законів про мобілізацію та створення спеціальних резервних фондів, а також у розширенні повноважень військових адміністрацій. Такі рішення не лише закріплюють нормативну основу оборонної політики, а й забезпечують координацію між парламентом, урядом та військовим командуванням.

У воєнних умовах Верховна Рада виконує роль стабілізуючого механізму державної влади, поєднуючи функцію демократичного майданчика для представлення інтересів різних політичних сил із завданням швидкого реагування на безпекові виклики. Як слушно зауважує М. Кристиняк, «парламентсько-партійна еліта демонструє здатність до ситуативної консолідації, що стає одним із ключових чинників збереження політичної стабільності та легітимності державної влади» [5] у надзвичайно кризових умовах воєнного стану.

Особливим каналом трансляції політичних рішень на місцевий рівень виступає *регіонально-адміністративна еліта*, яка забезпечує мобілізацію ресурсів, підтримку територіальної оборони та організацію життєдіяльності громад у кризових умовах. Ключову роль у цій системі відіграють військові адміністрації (ВА) та цивільно-військові адміністрації (ЦВА), створені як інституційні механізми управління на рівні областей, районів і громад у зонах підвищеної небезпеки або тимчасової окупації. ВА та ЦВА виконують функцію провідників рішень центральної влади, координуючи діяльність органів місцевого самоврядування (ОМС), силових структур і добровольчих формувань [2] та еліта місцевого самоврядування, які спираючись на власний авторитет і значимість для місцевого населення [15], забезпечують організацію мобілізаційних заходів, розподіл матеріальних ресурсів, підтримку обороноздатності регіонів і захист критичної інфраструктури.

У процесі вироблення політичних рішень в умовах війни ВА та ЦВА та ОМС взаємодіють із центральними органами влади та військово-безпековою елітою, забезпечуючи двосторонній канал комунікації. З одного боку, вони транслиють «на місця» рішення Президента, Уряду та Верховної Ради, організовуючи їхню практичну реалізацію. З іншого боку, вони формують зворотний зв'язок, передаючи нагальні потреби регіонів, оцінку безпекової ситуації та пропозиції щодо ресурсного забезпечення. Така взаємодія дозволяє оперативно

адаптувати державну політику до конкретних умов війни, підвищує її ефективність і сприяє збереженню суспільної стійкості на локальному рівні та впливає на механізм ухвалення політичних рішень у воєнний час.

Роль *посередника між державою та суспільством виконують громадсько-волонтерська та інтелектуальна еліта*, впливають на формування суспільної підтримки ухвалених політичних рішень та визначають рівень їхньої легітимності. Волонтерські структури забезпечують ресурсну та морально-психологічну підтримку оборонних заходів, виступають важливим каналом комунікації між владою та громадянами, тоді як інтелектуальна еліта (із залученням експертних спільнот, які формують аналітичні моделі, оцінюють ризики та надають рекомендації для оптимізації державної політики в умовах війни) створює експертно-аналітичний дискурс, що задає рамки суспільного обговорення та надає політичним рішенням додаткової обґрунтованості. Завдяки цьому відбувається зміцнення довіри до інститутів влади, що особливо критично в умовах війни, коли легітимність рішень визначає рівень мобілізації суспільства та його готовність до довготривалого опору. Таким чином, громадсько-волонтерська та інтелектуальна еліта через механізми суспільної легітимації й морально-психологічної підтримки інтегруються у процес вироблення рішень, зміцнюючи їхню результативність і підвищуючи ефективність державної політики.

Зовнішньополітичний вимір ухвалення рішень реалізується через *взаємодію української дипломатичної [8] та політичної еліти* з міжнародними партнерами [7], що дозволяє не лише формувати коаліції та залучати військово-технічну й фінансову допомогу, а й напрацьовувати спільні політичні рішення, спрямовані на зміцнення міжнародної легітимності України та координацію дій у протидії агресії. Така взаємодія інтегрує національні інтереси у ширший контекст глобальної безпеки, посилюючи роль України як активного учасника міжнародних переговорних форматів і стратегічних альянсів.

Враховуючи здатність політичних еліт різного рівня впливати на процеси формування, вироблення, ухвалення та реалізації політичних рішень в умовах війни, важливим є розуміння як формальних, так і неформальних механізмів їхньої взаємодії. До формальних механізмів належать засідання Ставки Верховного Головнокомандувача, РНБО, діяльність міжвідомчих штабів, робота парламентських та профільних комітетів щодо прийняття політичних (військово-політичних) рішень та ухвалення офіційних документів державної політики в умовах війни. Саме ці інституційні процедури забезпечують нормативне підґрунтя для координа-

ції позицій різних елітних груп та інтеграції їхніх рішень у державне управління.

Разом із тим у кризових умовах значну роль відіграють і неформальні механізми: закриті наради лідерів, особисті зустрічі Президента з військовим командуванням, а також інтенсивна комунікація з міжнародними партнерами. Такі неформальні практики сприяють швидшому узгодженню позицій та оперативності ухвалення рішень, що особливо важливо в умовах динамічного воєнного середовища.

Якщо говорити про структурну взаємодію еліт, то вона організована через низку інституційних центрів, серед яких: Ставка Верховного Головнокомандувача – забезпечує координацію військово-політичних рішень між керівництвом держави та військовим командуванням; РНБО – функціонує як орган кризового управління, що об'єднує представників вищої політичної влади та силових структур, інтегруючи їхні рішення у сфері безпеки; Адміністрація Президента виконує функцію забезпечення реалізації політики глави держави і слугує важливим каналом зв'язку між політичною та військовою елітою.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, взаємодія еліт у процесі ухвалення політичних рішень в умовах війни реалізується через поєднання формальних і неформальних механізмів, а також завдяки функціонуванню спеціалізованих інституційних структур, які забезпечують баланс між політичною, військовою та міжнародною складовими. Ключовими центрами цього процесу виступають вища державна, парламентська, військово-безпекова та громадсько-волонтерська еліта, чия скоординована діяльність створює підґрунтя для ефективного вироблення рішень, спрямованих на гарантування обороноздатності та суспільної стійкості української держави.

Водночас механізми ухвалення політичних рішень у воєнний час не функціонують ізольовано, а постають результатом постійної взаємодії та координації різних елітних сегментів. Це забезпечує не лише оперативність реагування на виклики безпекового середовища, а й легітимність державних дій та довіру суспільства до інститутів влади. У підсумку саме синергія політичних, військових, дипломатичних, адміністративних і громадських еліт формує ефективну модель кризового управління, здатну підтримувати стабільність і цілісність держави в умовах екзистенційних загроз.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на порівняльний аналіз взаємодії еліт у кризових умовах інших держав, що дозволить співставити український досвід із міжнародними практиками. Важливим завданням залишається і формування теоретичної моделі взаємодії еліт у кризових умовах, здатної пояснити механізми ефективного ухвалення рішень в умовах екзистенційних загроз.

Література

1. Богуславська К. Мережевий підхід: причини виникнення, напрями дослідження мереж та їх типологізація. *Наукові записки*. 2006. Вип. 32. С. 402–414. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/bohuslavska_merezhevyi. Pdf (Дата звернення 20.08.2025)
2. Військові адміністрації та військово-цивільні адміністрації України: що в них спільного та відмінного в умовах воєнного стану? Блог Юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Публікація від 13.06.2022. URL: <https://law.chnu.edu.ua/vitalne-slovo/> (Дата звернення 28.08.2025)
3. Кочубей Л. О. Політична еліта та політичний клас у сучасній політології. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2008. Вип. 38. С. 33–45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2008_38_6. (Дата звернення 19.08.2025)
4. Кристиняк М. Особливості формування еліти в Україні та засади щодо вдосконалення процесу її створення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки», 2020. Вип. 7. С. 78–81. URL: <http://doi.org/10.23939/law2020.27.078> (Дата звернення: 25.08.2025).
5. Кристиняк М. Особливості формування еліти в Україні та засади щодо вдосконалення процесу її створення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2020. Вип. 3(27). С. 78–85. URL: <https://doi.org/10.23939/law2020.27.078> (Дата звернення 21.08.2025)
6. Ляшенко Т.М. Українська еліта під час війни: ціннісні пріоритети та імідж держави. *Український соціум: політико-психологічний вимір зміни поколінь*: зб. наук. праць. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 15 груд. 2023 р. / за ред. Ю. Ж. Шайгородського. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ–Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 2023. 304 с. С. 208–217. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0058862.pdf#page=209> (Дата звернення: 25.08.2025)
7. Мамонтова Е.В., Кормич А.І. Співпраця України з міжнародними організаціями в умовах російської агресії: проблеми, напрями, завдання. Актуальні проблеми політики. 2024. Вип. 73. С. 125–133. http://app.nuoua.od.ua/archive/73_2024/20.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/app.v73.2024.18>
8. Меженська О. В. Російсько-українська війна – війна дипломатії. Актуальні проблеми політики. 2024. Вип. 73. С. 134–141. URL: DOI <https://doi.org/10.32782/app.v73.2024.19> (Дата звернення 20.08.2025)
9. Назарчук О. М. Політичні еліти та їхня роль у формуванні громадянського суспільства України. *Політологічний вісник*. 2024. № 93. С. 164–183. DOI 10.17721/2415-88IX. 2024.93.164-183
10. Науменко О.М. Ефективне політичне управління політичної еліти в умовах воєнного стану. *Політичне управління в організаційному контексті*. 149–152 <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8a37ebe2-bea1-4025-8e16-2bb669861d4f/content> (Дата звернення: 25.08.2025)
11. Наумкіна С. М. Переосмислення сучасних реалій українського політичного простору у воєнний час. Матеріали Всеукраїнського круглого столу «Трансформація українського суспільства в цифрову еру», м. Одеса, 25.03.2022. С. 14–21.
12. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 № 389- VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 29.04.2025)
13. Про утворення Ставки Верховного Головнокомандувача. Указ Президента України; Склад колегіального органу від 24.02.2022 № 72/2022 зі змінами № 546/2025 від 24.07.2025} URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72/2022#Text> (Дата звернення: 15.08.2025)
14. Резнік О. Залученість українців до волонтерської діяльності під час повномасштабної війни. Фонд «Демократичні ініціативи». 2023. URL: <https://dif.org.ua/article/oleksandr-reznik-zaluchenist-ukraintsiv-do-volonterskoi-diyalnosti-pid-chas-povnomasshtabnoi-viyni> (Дата звернення: 25.08.2025).
15. Семенченко Ф.Г. 2024. Владні повноваження органів місцевого самоврядування в українському суспільстві в умовах російської агресії. *Політичне життя*. (Жов 2024), 4–10. DOI:<https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.3.1>. (Дата звернення 23.08.2025)
16. Топольницький В. В. Повноваження глави держави щодо введення надзвичайного та воєнного стану: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Аналітично-порівняльне правознавство* / голов. ред.: Ю. М. Бисага; ДВНЗ «УЖНУ» Ужгород, 2022. №2. С. 193–199. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261876/258264>
17. Христинченко, Н. П., Ковалів, М. В. Демократичний цивільний контроль сектору безпеки і оборони: поняття, зміст, форми реалізації в реаліях сьогодення. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. Вип. 8. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-8-01-13>
18. Щербина С.С. Структура політичної еліти в сучасному українському суспільстві. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2019. Вип. 83. С. 210–215. URL: <http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2019/83/27.pdf> (Дата звернення: 25.08.2025)
19. Huntington, S. P. *The Soldier and the State*. Harvard University Press. 1957. 278 p. URL: <https://worldoriens.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/03/the-soldier-and-the-state-huntington.pdf> (Дата звернення 19.08.2025)
20. Baxter M., Lee J., Odai M., Scaramuzzino R. The Paradox of Elites in Civil Society: A Comparative Study on Civil Society Leaders' Satisfaction with Democracy in the UK and Sweden. *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2024. Vol. 4. DOI:10.1007/s11266-024-00669-0 (date of access: 15.08.2025)

Анотація

Фещук Т. Л. Особливості взаємодії еліт у виробленні політичних рішень в умовах війни. – Стаття.

У статті здійснено комплексний аналіз взаємодії політичних еліт України у процесі вироблення та ухвалення рішень в умовах війни з урахуванням специфіки функціонування політичної системи в умовах воєнного стану, яка проявляється у концентрації влади в руках вищого керівництва держави та посиленні ролі військово-безпекового сегмента еліти. З'ясовано, що ключовими центрами ухвалення стратегічних рішень є Ставка Верховного Головнокомандувача та Рада національної безпеки і оборони України, які забезпечують інтеграцію політичного та військового управління, оперативну координацію дій та мобілізацію ресурсів.

Укладено багаторівневу структуру української політичної еліти у воєнний час, що включає вищу державну, парламентсько-партійну, військово-безпекову, регіонально-адміністративну, економічно-бізнесову, громадсько-волонтерську та інтелектуальну складові. Показано, що парламентсько-партійна еліта, попри політичну фрагментацію, демонструє ситуативну консолідацію, спрямовану на ухвалення рішень із ключових питань безпеки й оборони. Регіонально-адміністративна еліта, зокрема військові адміністрації та органи місцевого самоврядування, виступають каналом трансляції рішень центральної влади на місцях. Громадсько-волонтерська та інтелектуальна еліта виконують роль посередника між державою і суспільством, формують суспільну підтримку та легітимність ухвалених рішень, а також беруть участь у виробленні експертно-аналітичних рекомендацій для оптимізації державної політики.

Окреслено зовнішньополітичний вимір ухвалення рішень, що реалізується через активну взаємодію української політичної та дипломатичної еліти з міжнародними партнерами, спрямовану на формування коаліцій, залучення військово-технічної та фінансової допомоги, посилення міжнародної суб'єктності України.

Зазначається, що ефективність вироблення політичних рішень забезпечується поєднанням формальних механізмів (інституційна діяльність вищих органів влади, ухвалення нормативно-правових актів) і неформальних практик (закриті наради, особисті зустрічі, інтенсивна дипломатична комунікація).

Зроблено висновок, що взаємодія еліт у процесі ухвалення політичних рішень в умовах війни постає як динамічна система координації політичних, військових, регіональних, громадських і міжнародних суб'єктів, яка забезпечує оперативність, результативність та легітимність державного управління.

Ключові слова: політичні еліти, політичні рішення, російсько-українська війна, кризове управління, воєнний стан; цивільно-військові відносини; парламентська консолідація.

Summary

Feshchuk T. L. Specifics of elite interaction in the making of political decisions during wartime. – Article.

The article carries out a comprehensive analysis of the interaction of Ukraine's political elites in the process of developing and adopting decisions in wartime, taking into account the specific functioning of the political system under martial law, which is manifested in the concentration of power in the hands of the country's top leadership and the strengthening of the role of the military-security segment of the elite. It has been established that the key centers of strategic decision-making are the Headquarters of the Supreme Commander-in-Chief and the National Security and Defense Council of Ukraine, which ensure the integration of political and military governance, the operational coordination of actions, and the mobilization of resources.

A multi-level structure of the Ukrainian political elite in wartime has been outlined, which includes the higher state, parliamentary-party, military-security, regional-administrative, economic-business, civic-volunteer, and intellectual components. It has been demonstrated that the parliamentary-party elite, despite political fragmentation, shows situational consolidation directed toward adopting decisions on key issues of security and defense. The regional-administrative elite, particularly the military administrations and local self-government bodies, act as channels for the transmission of decisions of the central government to the local level. The civic-volunteer and intellectual elites perform the role of intermediaries between the state and society, not only shaping public support and legitimacy of the adopted decisions but also participating in the development of expert-analytical recommendations for optimizing public policy.

The external political dimension of decision-making has also been outlined, which is realized through the active interaction of the Ukrainian political and diplomatic elite with international partners, aimed at forming coalitions, attracting military-technical and financial assistance, and strengthening Ukraine's international subjectivity. It has been noted that the effectiveness of political decision-making is ensured by the combination of formal mechanisms (institutional activity of higher state bodies, adoption of legal acts) and informal practices (closed meetings, personal consultations, intensive diplomatic communication).

It has been concluded that the interaction of elites in the process of political decision-making under wartime conditions appears as a dynamic system of coordination among political, military, regional, civic, and international actors, which ensures the timeliness, effectiveness, and legitimacy of political decisions.

Key words: political elites, political decisions, Russo-Ukrainian war, crisis management, martial law, civil-military relations, parliamentary consolidation.

Дата надходження статті: 29.08.2025

Дата прийняття статті: 05.09.2025

Опубліковано: 30.09.2025